

Археалагічнае вывучэнне Мірскага замка

Першыя раскопкі Мірскага замка ў 1912 годзе ажыццявіў **Язэп Ядкоўскі**. Ён зрабіў таксама грунтоўнае гісторыка-архітэктурнае апісанне і замалёўкі замкавага комплексу. Даследчык на падставе археалагічных знаходак выказаў некаторыя цікавыя меркаванні, якія потым пацвердзіліся і іншымі даследаваннямі. Так, ён знайшоў кавалкі каляровага шкла таўшчынёй да 5 мм і датаваў іх XVI ст. У XVII ст., на яго думку, звычай рабіць вітражныя вокны змяніўся на “новае шкленне вокнаў”. Печы ў замку спачатку былі асаблівымі, складзенымі з кафлі з малюнкамі “з каляровай глазурай”. Відаць, мелася на ўвазе паліхромная кафля. У XVII – пачатку XVIII ст. пасля шведскіх нашэсцяў старыя печы разабралі і склалі новыя з зялёнай кафлі. Аднак два каміны былі з “зalachonymi кафлянамі”. Ядкоўскі адзначаў, што замак быў цалкам накрыты лускавай дахоўкай. Каля палаца з поўначы на поўдзень была выкапана траншэя, але рэшткаў пабудовы не знайшлі. Каля галоўнай брамы быў знойдзены калодзеж¹.

Наступным даследчыкам замка быў **Міхась Ткачоў**. У 1972 г. ён часткова раскапаў рэшткі ўмацавання перад галоўнай уязной брамай-вежай, якія яшчэ ў XIX ст. захоўваліся на паверхні зямлі і былі вядомы праз малюнкi і апісанні. У плане – гэта падковападобная цагляная сцяна таўшчынёй 1, 25 м. Рэшткі гэтага мура захаваліся тады на вышыні месцамі да 1, 35 м². Спачатку ён датаваў гэтую пабудову не пазней сярэдзіны XVI ст., але пазней пагадзіўся з дацiроўкай В. Калніна і Л. Трэнет, а менавіта: канец XVI – пачатак XVII ст.³ У жніўні 1991 года прадбрам’е было цалкам раскапана і вывучана аўтарам артыкула.

Аўтар артыкула даследаваў Мірскі замак пачынаючы з 1980 года (1980–1984 і 1988–1991). Галоўная мэта раскопак – максімальна магчымае даследаванне культурнага пласта, які мог быць знішчаны падчас рэстаўрацыйных работ.

Другая задача – збор і аналіз рознага археалагічнага матэрыялу для рэканструкцыі старажытных інтэр’ераў палаца, канструкцыі дахаў сцен і вежаў. У выніку даследаванняў было адкрыта 5050 м² культурнага слоя, знойдзена шмат унікальных знаходак.

Было высветлена, што на месцы будучага будаўніцтва замка існавала больш ранняе паселішча XV ст. Знойдзены развал глінабітнай печы, складзенай з гаршковай кафлі. Знаходкі кавалка шпоры, аконнага шкла і керамікі другой паловы XV ст. сведчаць аб тым, што тут мог знаходзіцца

¹ Иодковский И.И. Замок в Мире // Древности. – М., 1915. – Т 6. – С. 19–20.

² Ткачев М.Н. Исследования в Гродненской и Витебской областях // Археологические открытия 1972 года. – М., 1973. – С. 369.

³ Калнін В.В., Трэнет Л.В. Мірскі замак // Помнікі гісторыі і культуры Беларусі. 1975. – № 1. – С. 31; Ткачев М.А. Замки Белоруссии. – Мн., 1987. – С. 152.

феадальны двор, альбо баярская сядзіба. Паселішча загінула ў выніку моцнага пажара, пра што сведчыць вялікая колькасць вуголля. У пачатку XVI ст. будаўнікі на гэтым месцы зрабілі насып з гліны, пяску і каменняў і забудавалі шматвежавы мураваны замак.

Знойдзеныя знаходкі часоў існавання замка можна падзяліць на тры этапы.

Да першага (першая палова – сярэдзіна XVI ст.) адносяцца знаходкі часоў панавання князёў Іллінічаў. Гэта, у асноўным, будаўнічыя матэрыялы (цэгла, дахоўка), крыху гаршковай і каробкавай кафлі і кухоннага посуду.

Да другога этапу (другая палова – канец XVI – XVIII ст.) адносяцца асноўная маса знаходак. Гэта час, калі замкам валодалі Радзівілы. Прычым, пераважная колькасць знаходак гэтага перыяду датуецца канцом XVI – першай паловай XVII ст., часам найбольшага росквіту замкавага жыцця.

Трэці этап (канец XIX – першая палова XX ст.) звязаны з жыццём і дзейнасцю князёў Святаполк-Мірскіх – апошніх гаспадароў замка. Аднак знаходак гэтага часу няшмат, і гэта, у асноўным, будаўнічыя матэрыялы.

Трэба адзначыць, што падрабязную інфармацыю пра раскопкі Мірскага замка і самога Міра можна атрымаць з калектыўнай манаграфіі Ніны Здановіч, Алеся Краўцэвіча і Алега Трусава⁴. Асобныя знаходкі з гэтых раскопак шмат разоў друкаваліся ў розных энцыклапедыях, даведніках, манаграфіях і навукова-папулярных выданнях, нават трапілі на грашовую купюру Рэспублікі Беларусь вартасцю 50000 рублёў.

⁴ Здановіч Н.І., Краўцэвіч А.К., Трусаў А.А. Матэрыяльная культура Міра і Мірскага замка. – Мн., 1994. – 152 с.